

Bya, SSEKIMWANYI MUSA -
0705 33 27 05 / 0777 023795
Asomesa mu Kyaddondo S.S Matugga.

OKUWEESA MU BUGANDA

Omulimu gw'okuweesa gwadda nnyo, era gwe gumu ku mirimu emingi ennyo Abaganda gye baakolanga mu byalo byabwe. Abaganda baakakasanga nti omuntu asinga bonna amagezi obukugu n'obuyiira, ye muweesi.

Omulimu gw'okuweesa gwatandikira Buddu, essaza eryanyagibwa ku Bunyoro. Kigambibwa nti okuweesa kwatandikira ku mulembe gwa Ssekabaka Jjunju; era ne gutinta nnyo ku mulembe gwa Ssekabaka Muwanda

Ssekabaka Mawanda yakyaza Omunyoro kafulu mu kuweesa eyali ayitiibwa KAKONGE. Olw'obuganzi eri Ssekabaka Mawanda, Kakonge yaweebwa (Ssekabaka Mawanda ayawa Kakonge) ekyalo Nnamumira mu Kyaggwe.

Mu bintu ebyaweesebwanga mwalingamu obwambe, amafumu, enkumbi, Embazzi, amajambiya, ensimo, Emyambe gy'Abalubaale, Empis, Enkato, endege, akayyuuya n'ebirala.

OKUWEESA KWENNYINI.

Nga tuzze ku mulimu gwennyini ogw'okuweesa, abawesi baasokanga kunoonya n'okusima amayinja agalimu ekyuma agayitibwa AMATALE; okuva mu nsozi oba ku mbalama z'ennyanya Nalubaale.

Bwe baagafunanga, baagatwalanga mu kifo ekimu okugasaanuusa. Baasimanga ekinnya ekitonotono ne bakizimbako akasenge ke bayita EMBIGU, okutangira omuliro okubookya. Embigu baagizimbanga okwetooloola ekinnya mu ttaka ly'enkulukuku.

Ku kinnya n'embigu byatekebwanako.

EMIVUBO (Bino biba bituli ebirekebwa mu mbigu oba akasenge akeetooloola ekinnya).

Emivubo gyasibwanganako eddiba ly'endiga ensowole nga kuliko ENKERO (emidumu) omuweesi ly'akozesa okufukuta empewo mu kinnya, okutuusa amayinja lwe gaasaanuukanga.

Mu kinnya wansi, basookangayo ebinyusi by'ebitoogo ne bazzaako amayinja amatale ate kungulu ne basembyako Amanda amagumu amanda gano gaatokebwanaga mu miti emigumu nga akamenyambazzi, enzo, omuzzanjanja, omuttampindi, kibeere ennongo n'emirala.

Ebyo nga biwedde, olweggulo ennyo batandika okufukuta ebyuma byabwe. Okufukuta kukolebwa kiro olw'okwewala ebbugumu n'omusana, era omulimu guno gwakolwanga kumpi kukeeseza ddala budde; anti buli kinnya kyabeeranganako emivubo nga munaana.

Amayinji nga gasaanuuse, gakulukutira mu binyusi, ate nga nabyo biyidde bifuuse evvu. Evvu lyakwatanga amayinja agasaanuuse obutakwataka ttaka. Ebisiriinza by'amayinja agasaanuuse ebiba bifuuse ebyuma ebyayitibwanga AMASENGERE.

Amasengere gaatwalibwanga mu SSASA (ggweesezo) okusobola okuweesaamu ebyuma. Baagaggyangamu ekyuma ekiyitibwa ENSINJO okukubaakuba n'okutemaatema amasengere mu

butundutundu obutonotono. Amasengere baagakubiranga era n'okutemaatemerwa ku jjinja eriyitibwa OMUYINDO era nga n'ebyumana nga biteredde, baabiyitanga EMIYINDO oba EMISINGA.

Mu miyindo muno mwe baggyanga ebintu bye baayagalanga okuweesa. Obunene bw'emiyo businziira ku kiki ekigenda okuweesebwa. Wabula Omuweesi omu yayinzanga okuba nga akola bukozi miyindo ate abalala ne bagigula, okuweesa

Mu kuweesa, abaweesi baakubaakubanga emiyindo okusinzira ku kigenda okuweesebwa. Abaweesi baabanga ba mugaso nnyo era bwe waabangawo ekiwendo nga ye tanyagibwa olw'omugaso gwe. Omuweesi bwe yafanga ng'omusika bamukwasa ensinjo oba ennyondo okulaga nti gw'asikidde abadde muweesi.

EMIGASO GY'OKUWEESA.

1. Mwavangamu ebintu ebikozesebwa mu bulamu obwabulijjo nga obwambe, enkato, embazzi n'ebirala.
2. Mwavangamu eby'okulwanyisa n'okwekumisa ng'amafumu, amajambiya, obusaale n'ebirala.
3. Mu ngeri y'emu, ebintu bino byonna byakozesebwanga okuddukanya ebyobusuubuzi.
4. Omulimu gw'okuweesa era gwalongoosa ebyobulimi mu Buganda. Ng'okuweesa tekunnavumbulwa, Abaganda baalimisanga miti, oluvanyuma lw'okuvumbula enkumbi, baasobola okugaziya ennimiro zaabwe.
5. Ebyaweesebwanga byatundibwanga okusobola okufunamu emisolo gy'eggwanga oba gy'obwakabaka.
6. Mulimu mukulu nnyo wano e Buganda. Guwa abantu eky'okukola ne batabeera awo kulendera na kukuba muleeyi.
7. Kyabuwangwa kikulu nnyo wano e Buganda. Abeddira ekika ky'Ente be baweesi ba Kabaka abakulu.
8. Okuweesa kwawonyonga abaweesi okuttirwa mu kiwendo, anti omuweesi yatambulanga n'ensinjo kiraga omulimu gw'akola.
9. Omuweesi afuna ensimbi mu bintu by'aweesa, n'asobola naye okweyimirizaawo.
10. Obuweesi bwatutumula nnyo eggwanga lyaffe, anti ebiweesebwa bya tundibwanga mu mawanga amalala nga Karagwe.
11. Okuweesa kugaggawaza olulimi Oluganda; anti waliwo ebigambo bingi ebiri mu lulimi ebyekwanya ku kuweesa.
12. Endege eziweesebwa zeetaagibwa nnyo mu nsinza y'Abaganda.

OBULOMBOLOMBON'EMIZIZO EGIDDA KU MULIMU GW'OBUWEESI

1. Omuweesi tanyagibwa mu ntabaalo oba okukwatirwa mu kiwendo kya Kabaka.
2. Omuweesi teyawanga musolo wadde okulaalikibwa okw'engeri yonna.
3. Abakyala tebaagendanga mu ssasa naddala nga beekoonye akagere.
4. Ebyuma ebikyali mu ssasa tebyanyagibwa nga.
5. Omuweesi bw'afa, omusika we bamukwasa ensinjo okulaga nti omugenzi yali muweesi.
6. Omuweesi ng'asuliridde okuweesa, tabuuka mukazi we.
7. Obuweesi mulimu gwa basajja na balenzi bokka.

EBISOKO N'ENJOGERA KU KUWEESA.

1. **Okutuula ku lukato.**
- Kubeera mu bizibu ebisusse obungi.
2. **Okulekamu omuntu effumu.**
- Kuteeka muntu ku bunkenke, naddala ng'obadde omunyumiza n'obikomya awo.
3. **Okwekuulira embazzi ku kugulu.**
- Kwereetera mitawaana.
4. **Okuba ku musa gw'ejjirita.**
- Okubeera ku kalebwerebwe k'ebizibu.
5. **Okutunga ku mimwa empiso.**
 1. Kusirikira ddala nga tonyega.

ENGERO KU KUWEESA N'OBUWEESI.

1. Ekyuma ky'omuto, kikuggya empeesa embi.
2. Ekyuma kitya muweesi.
3. Kisasa, n'ataaweesa aganzika.
4. "Mpeesa ka mwana," y'empeesa mbi.
5. Nkutuse buyiso, sikyadda mu ssasa.
6. "Nnaalwayo," ng'omuweesi ayota omuliro.
7. N'omugezi awubwa, omuweesi ekyamuzimbya ku kkubo kulagirirwa.
8. Oli kasobeza nga muweesi, akugamba okufukuta n'afukamu amazzi.
9. Ssemanda gamenya embazzi ne gayunga.
10. Tukutuse bwa mpiso, obutakyadda mu ssasa.
11. Kalema ka nsinjo, ekyuma kitema kinnaakyo.
12. Ekinaawoola kikwokera ki?
13. Ekyuma okikuba nga tekinnafuuyibwako mpewo.
14. Kakulu takulirwa, ekyuma tekikulira jjinja.
15. Ffena tuli buma, twasisinkana mu ssasa.
16. Endege ziba nnyini ne zireekaana.

OMUWANDIISI WA KINO YAKUWANDIIKIRA N'EBITABO BINO

WAMMANGA.

- ☞ Litulica Omusunsule ow'eddaala ly'owabulijjo 'O' level (kasengekeddwa nga olupapula 335/2 bwe lusengekebwa).
- ☞ Ensomesa y'emizannyo egiriko, ebitontome ne ppuloozi. (Kalimu obutabo bwonna obw'emizannyo; Namulanda ne Ssemitego; Ebitontome: Omulyammere ne Abooluganda ab'enda emu; ne puloozi. Kateereddwamu n'ebibuuzo ebyesigika n'eb yokuddamu ebiriko).
- ☞ Litulica mu lulimi oluganda 'A' level (Kalimu engero enjiiye zombi omuli Gwolulambuza ne Agamyuka omutezi. Mulimu ebibuuzo n'eb yokuddamu byotasaaanidde kusubwa).
- ☞ Litulica, Ensulo y'okumanya. (Kalimu ebifunze byonna ebya A – level)
- ☞ Abawandiisi abaggya (kalimu obutabo bwonna omukaaga obusomesebwa ku bawandiisi, kateereddwamu ebibuuzo n'eb yokuddamu ebyesigika)
- ☞ Okuwandiika emboozi amakula (amaddaala gombi 'O ne 'A').
- ☞ Smile with a distinction in Islamic Religious Education.

Ebitabo ebyo byonna bisangibwa mu bifo bino;

- ☞ LTA offices – Kubira ku Mukyala Fatumah (0702 975350)
- ☞ Angelina Bookshop (Mukwano Arcade – opp park enkadde mall. Kubira Ivan ku 0773 179 272 oba 0752 780458).
- ☞ Muto Complex (Masaka – Angelina bookshop).
- ☞ Minah Bookshop – Wakiso (0702 832609).
- ☞ Kyaddondo S.S – Matugga (0705 332705)
- ☞ Kireka High School – Kireka (0777 023795)
- ☞ MT. ST.Henrys College - Mukono (Kabuye 0706 488 949 / 0782 912837)
- ☞ Angels bookshop Kampala (Mukwano Mall K’la 0781 455095)
- ☞ Quality bookshop (Mukwano mall Kampala; Kasozi 0703 985080)
- ☞ Jay bookshop (Kampala – Mukwano Arcade – opp park enkadde mall.; Kubira Kamyia 0701 808636)
- ☞ Kafeero Mathias (Entebe region 0752 658524).
- ☞ Kakooza (Kyambogo – Bbanda – Nabisunsa 0708 179690).
- ☞ Hajj Kakomo .I. (Kawempe Muslim S.S 0704 815625).
- ☞ KOOMU BOOKSHOP – KYOTERA (0753 939220)
- ☞ ALL Accessible bookshops in Uganda.
- ☞ Osobola n’okukubira ku muwandiisi okukakutuusiza awo wonna wooli.
#Twebeereremu# Bulijjo ‘Amagezi gaba ga mitwe si migejjo’